

МУЛЬТФІЛЬМОТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ КОРЕКЦІЇ ТА РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті теоретично обумовлено важливість вивчення впливу мультиплікації на особистість дитини. Відмічено, що мультиплікація за своїм психологічним значенням відіграє важливу роль у розвитку особистості дитини. Представлено емпіричне дослідження психологічного змісту мультиплікаційних засобів як чинника емоційного розвитку молодших школярів. Проаналізовано результати емпіричного дослідження. Обумовлено необхідність створення корекційного методу роботи з елементами мультиплікації. Розроблено та описано основи та принципи побудованого психотерапевтичного методу «мультиплікаційна терапія» для розвитку емоційної сфери молодших школярів.

Ключові слова: мультиплікація, психологічний вплив мультиплікації, емоції, емоційна регуляція, емоціогенні чинники; аудіальна, візуальна, емоційно-гностична функції емоцій; мультиплікаційна терапія.

Зміни, які відбуваються в інформаційному середовищі, при презентації різних видів мистецтва з кожним роком розширюють можливості доступу дітей до їх використання в навчально-виховному процесі. В теперішній час перегляд мультфільмів є однією з найпоширеніших традиційних форм дитячої діяльності.

Відомо, що мультфільми привертають велику увагу дитячої аудиторії і мають суттєвий психологічний вплив на їх розвиток [1, 2, 4, 8, 11, 13, 15 та ін.]. Узагальнення різних досліджень демонструє, що вченими переважно досліджуються суто мистецькі особливості, пов'язані з побудовою сценарію [1, 2, 3, 4, 5 та ін.], художнього оформлення [8, 9, 11 та ін.] та їх цільової спрямованості [12, 13, 14, 15 та ін.], а також окремих змістових ознак в аспекті композиції, стилю та ін. Що ж стосується впливу мультфільмів на особистісні особливості розвитку дітей, то вони досліджуються більш опосередковано з привертанням уваги до актуальності цієї проблеми. Сутність мультиплікації та деякі психологічні особливості мультфільмів досліджувалися у працях таких вітчизняних та зарубіжних дослідників, як К. М. Капельгородська, Б. М. Крижанівський, О. Б. Шупик, М. Башова, М. Аромашталі, Х. Бі та інші. Психологічні особливості сприйняття дитьми кіно- і телевізійної продукції аналізуються у працях Л. Баженової, Є. Захарової, Б. Степанцева та інших.

Для аналізу психологічного впливу мультиплікації на глядача нами були вивчені психолінгвістичні (вплив на слух), візуальні (вплив на зір) та емоційні прийоми впливу. Серед прийомів психолінгвістичного впливу виділяються наступні: звукова складова мовної дії: інтонація, тональність, ритм як емоційно-оцінні компоненти, музика; суггесторна дія слова – прихована вербальна дія у поєднанні з емоційними компонентами (емоційно забарвлені слова); використання ключових слів або тих, що мають ціннісне значення для глядача; використання метафор, навмисно створених текстів, аналіз казок з необхідною інтонацією, цитування, перебільшення, емоційно-оцінна лексика, контрастні порівняння, окличні й питальні конструкції, жаргонна лексика, звертання, узагальнення та інше [1, 5, 8, 11, 12, 18, 19 та ін.].

Мета дослідження полягає в емпіричному аналізі мультиплікаційних засобів як чинника розвитку емоційної сфери дітей молодшого шкільного віку. Об'єкт дос-

лідження – психологічний зміст мультиплікації. Предмет дослідження – мультиплікаційні засоби впливу на емоційний розвиток молодших школярів.

Гіпотеза дослідження: ми виходимо з припущення про те, що мультиплікаційні засоби включають в себе різні види впливу на емоційну сферу молодших школярів. При цьому ці види впливу поєднуються в певні комплекси, серед яких, в залежності від емоціогенного ефекту, є провідні. Визначивши останні, ми зможемо не тільки розкрити уявлення про роль мультиплікаційних засобів в емоційному розвитку учнів, а також будувати цілеспрямовані системи, орієнтовані на більш ефективне використання їх як в навчально-виховному процесі, так і в підборі засобів корегування небажаних станів.

Дослідження проводилося протягом 3 років (10.2011 – 05.2014) на базі Одеської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 81. Вибірку склали 260 респондентів, серед яких 100 учнів 1-х класів, 50 учнів 2-х класів, 50 учнів 4-х класів, 45 батьків учнів 1-х класів та 15 експертів (психологи та педагоги). Основу нашої психодіагностичної програми склали арт-терапевтичні методики, а також розроблені нами опитувальники для дітей та батьків та експертна шкала оцінки мультфільмів для психологів та педагогів.

Розроблений нами бланк експертної оцінки містить 35 показників, ступінь прояву яких необхідно оцінити по кожному мультфільму. Було виділено 3 блоки показників: аудіальні, візуальні та емоційно-гностичні. Для аналізу ми обрали мультфільми, які згідно з результатами пілотажного дослідження виявилися найпопулярнішими. Серед таких мультфільмів були «Смішарики», «Маша та Ведмідь», «Том і Джері», «Губка-Боб», «Лунтик». Отримані результати свідчать про те, що найбільш вираженими є візуальні характеристики. Таким чином, саме ці показники найбільш ефективні з точки зору впливу на емоційну сферу дітей, далі по значущості представлені емоційно-гностичні характеристики й на третьому місці – аудіальні. Мультфільми «Губка Боб» та «Лунтик» є більш деструктивними з точки зору їх адекватного впливу.

Загальні результати показників експертів було проаналізовано за допомогою статистики. Проаналізовано статистично достовірні відмінності, значущі на рівні $p <$

0,05. Так, порівняння характеристик впливу в різних мультфільмах засвідчило статистично достовірні розбіжності показників при $p < 0,05$: A1 та A5, $t = -4,09$; A2 та A3, $t = 2,37$; A2 та A5, $t = -4,07$; A3 та A5, $t = -4,16$; A4 та A5, $t = -3,17$; B1 та B3, $t = 3,29$; B1 та B5, $t = -3,88$; B2 та B5, $t = -3,91$; B3 та B5, $t = -3,96$; B4 та B5, $t = -3,96$; E1 та E2, $t = -2,39$; E1 та E5, $t = -4,03$; E2 та E3, $t = 3,97$; E2 та E5, $t = -3,93$; E3 та E5, $t = -4,11$; E4 та E5, $t = -3,24$. Тобто отримані дані свідчать про наявність статистично достовірних розбіжностей на 5% рівня значущості аудіальних характеристик між мультфільмами: «Смішарики» та «Лунтик», «Маша та Ведмідь» та «Том і Джері», «Маша та Ведмідь» та «Лунтик», «Том і Джері» та «Лунтик», «Губка Боб» та «Лунтик»; візуальних характеристик між мультфільмами: «Смішарики» та «Том і Джері», «Смішарики» та «Лунтик», «Маша та Ведмідь» та «Лунтик», «Том і Джері» та «Лунтик», «Смішарики» та «Лунтик»; емоційно-гностичних характеристик між мультфільмами: «Смішарики» та «Маша та Ведмідь», «Смішарики» та «Лунтик», «Маша та Ведмідь» та «Том і Джері», «Маша та Ведмідь» та «Лунтик», «Том і Джері» та «Лунтик», «Губка Боб» та «Лунтик». Згідно з аналізом даних показників, можна стверджувати про те, що зміст кожного з мультфільмів та представленість в ньому аудіальних, візуальних й емоційно-гностичних характеристик суттєво позначається при перегляді дітьми й має своє певне значення. Також ми стверджуємо про наявність певного впливу кожного з мультфільмів й відмінностей результатів цього впливу. Найбільш суттєве враження справляють мультфільми «Смішарики» та «Лунтик» й мають діаметрально протилежне значення за змістом впливу. Як було виявлено, мультфільм «Смішарики» за своїм змістом більш сприятливий й виконує розвивальну функцію, на відміну від мультфільму «Лунтик». В багатьох дослідженнях вчених, а також популярних джерелах багато йдеться про негативний вплив мультфільмів «Губка Боб» та «Том і Джері». Згідно з нашим дослідженням, вони мають менші значення за статистично достовірними відмінностями, отже, можна зробити висновок, що на сьогодні більшість глядачів вже відмовилася від перегляду та показу цих мультфільмів дітям й не відчуває актуального враження після взаємодії з цією екранною продукцією. Мультфільм «Маша та Ведмідь» при створенні було зорієнтовано й на дорослу аудиторію, він має певний успіх серед батьків дітей, тому експерти виявили неоднозначну позицію, та через великий розкид даних статистичні відмінності виявилися несуттєвими. Але ми прогнозуємо, що, беручи до уваги психологічні особливості персонажів мультфільму, їх поведінка здатна формувати деструктивні способи вирішення проблем у дітей. Вираженість у головного героя – Маші таких емоційних проявів, як збудженість, висока емоційність, експресивність, агресивність, гіперактивність, демонстративність, істеричність здатна негативним чином позначатися на розвитку емоційної сфери молодших школярів.

Розроблений нами опитувальник для батьків з метою визначення позиції батьків щодо особливостей

впливу мультиплікації на емоційну сферу дітей містить 8 питань, на які потрібно було дати розгорнуту відповідь. Питання спрямовані на виявлення найпопулярніших і улюблених мультфільмів для дітей, наявність певної залежності від їх перегляду, а також деяких наслідків, які спричиняють мультиплікаційні засоби; вони можуть виражатися в емоційних проявах, наслідуванні поведінки, розладах сну, режиму й порушеннях у відносинах з оточуючими однолітками та дорослими. Для зручної та надійної обробки результатів нами була розроблена шкала обробки опитувальника для батьків, для якої ми виділили критерії оцінки питань. Усі питання батьків були зведені до усереднених загальних груп показників, і відповідно до цього їм було приписано числове значення. Залежно від характеристики, яка властива даному показнику, присуджується відповідний порядковий номер.

За допомогою представлених даних можна зробити якісний аналіз результатів. Виходячи з отриманих даних, діти дивляться усі мультфільми, тобто більшість батьків (56%) не приділяє належну увагу вибору мультиплікаційної продукції для дітей, не обмежує й не заперечує перегляд тих чи інших мультфільмів. До перегляду мультфільмів дітьми батьки ставляться позитивно (75%). Більшість батьків відповіли, що спостерігається залежність від перегляду фантастичних мультфільмів (46%) та від сучасних іноземних мультфільмів, що демонструють агресію (31%). Діти наслідують поведінку героїв (85%). Тип улюбленого герою – емпатійно-добродушний (68%). Батькам подобаються радянські мультфільми (80%), вони полюбили їх у дитинстві (85%); негативне ставлення вони виражають до сучасних іноземних мультфільмів, що демонструють агресію (76%). Згідно з отриманими даними, ми відмічаємо основні положення: за думкою батьків, дітям подобається дивитися мультфільми, більшість дітей не захищена від мультиплікаційної продукції й дивиться усі мультфільми, вони мають певний вплив, що проявляється в наслідуванні поведінки героя. Найбільш ефективним є вплив від фантастичних мультфільмів та емпатійно-добродушних героїв мультфільму. Батьки у дитинстві дивилися й досі люблять радянські мультфільми й некомпетентні в аналізі сучасних мультфільмів, тому й не завжди здатні грамотно обирати якісну продукцію для розвитку дитини.

Розроблена нами арт-терапевтична методика «Малюнок улюбленого мультиплікаційного персонажу» містила завдання намалювати найбільш улюбленого персонажу будь-якого мультфільму. Згідно з аналізом результатів, виявлено, що діти переважно отримують сильніші враження від фантастичних подій, люблять фантастичних героїв, які дуже відрізняються від реальних. Це, в першу чергу, пояснюється тим, що у дітей цього віку дуже розвинена уява, а також провідними стають емоції страху, інтересу та радості, які здатні викликати фантастичні герої, по-друге, сучасна мультиплікація зорієнтована на виготовлення продукції, яка буде популярною і конкурентоспроможною, тому мультиплікатори наділяють своїх персонажів надздібностями та ефектними фантастичними рисами та виглядом. Найбільш стійким в

уяві дітей залишається сучасний іноземний мультфільм, а не радянський. Це може бути пов'язано з тими ефектами, які використовують сучасні мультиплікатори, на відміну від радянських: яскравість кольорів, швидка зміна подій, динамічність, яскравий відео- та аудіоряд, спецефекти. В другому класі діти вже все більше проявляють інтерес к асоціальним героям. По-перше, це може бути пов'язано з тим, що негативні персонажі мультфільму поводяться більш вільно, як ті, яким все дозволено, вони нічого не бояться, саме це приваблює дитину через скритий страх, який вона намагається компенсувати, а також наявність різних обмежень, які висуває школа і з якими було складно примиритися учням. По-друге, саме ці персонажі використовуються найчастіше у комерційних мультфільмах, які, в першу чергу, орієнтовані на популярність, а не на користь та розвиток, тому їх творці використовують різноманітні ефекти для залучення маленьких глядачів, також діти других класів, на відміну від дітей-першокласників, до своєї референтної групи вже більше включають однолітків і люблять те, що подобається виражена більшість. Виявлено дуже високий ступінь відбиття мультфільмів у свідомості дітей, що підкреслює високу ефективність впливу. Виразеність чорного кольору на малюнках дітей-першокласників може свідчити про недостатню розвиненість емоційних процесів й перевагу лише одного чорно-білого тону малюнків, а також в деяких випадках про необхідність прояву та реагування агресії, яка табується у соціумі, також це вказує на емпатійність та чутливість. Перевага жовтого кольору у малюнках учнів других класів вказує на активний процес розвитку емоційної сфери й вміння розуміти свої почуття та більш адекватно ними відреагувати, також вказує на експресивність. Висока інтенсивність кольорів свідчить про високий рівень емоційності. Також про це свідчить оцінка емоційності в малюнках дітей, к другому класу вона зростає й більш чітко виявлена. Привабливість персонажу на достатньому рівні к другому класу підвищується, це може свідчити про сприйняття дітьми улюблених персонажів з позитивної сторони, навіть якщо вони у мультфільмі є асоціальними, крім того, у сучасних мультфільмах найчастіше усі герої зображуються з приємною зовнішністю з метою залучення більшої аудиторії. Таким чином, існує тенденція подвійних стандартів, тобто погані герої з приємною зовнішністю сприймаються дітьми як позитивні, не існує чіткої диференціації та поділу на добро та зло, добре чи погане. Учні другого класу краще розуміють характер героя й оцінюють його відповідно зовнішності.

У результаті якісного аналізу отриманих даних, визначено, що мультиплікаційна продукція безперечно впливає на психіку дитини зокрема та переважно на емоційну сферу, особливо це стосується її розвитку, через те, що в молодшому шкільному віці процес розвитку продовжує активно відбуватися, зокрема це є запорукою становлення емоційної зрілості. Мультфільм – це дуже ефективний продукт впливу, його можна використовувати як з позитивними, так із негативними цілями. Дитина є неза-

хищеною, коли знаходиться перед телеекраном, і стає об'єктом цього впливу.

Спираючись на аналіз результатів, можна стверджувати про високу ефективність впливу мультиплікаційних засобів на дітей молодшого шкільного віку, що має свої певні наслідки. У структурі самосвідомості особистості молодшого шкільного віку формуються три провідні компоненти: когнітивний, емоційний та поведінковий. Стосовно когнітивного компоненту, можна відзначити вплив на розвиток пізнавальної сфери. На відміну від активної гри, в якій розвивається відчуття, сприйняття та моторика в ході предметної маніпуляції, сприйняття предметів через різні модальності, внаслідок чого можна узагальнити уявлення про цей предмет та отримати цілісну картину образів. Також набуває розвитку концентрація уваги завдяки тому, що дитина може зупинитися на улюбленому предметі й довше з ним взаємодіяти, керувати їм, що активізує розвиток довільності, активності психіки, вольового компоненту розумової діяльності. Формується здорова пізнавальна активність. Стосовно мультфільму, це, в першу чергу, площинна картина, яка існує сама по собі, а дитина лише підпорядковується їй, сюжету, сценарію, діям, є пасивним учасником сприйняття. Мультфільм дає готові візуальні уявлення, в яких не потрібно нічого додумлювати та фантазувати, вони не в повній мірі стимулюють уяву, фантазію, образне мислення, які є основою таких особистісних якостей, як креативність, винахідливість, допитливість, кмітливість, здатність планувати та прогнозувати.

Емоційний компонент виступає на передній план, дуже явним та важливим є вплив на емоційну сферу дитини, її розвиток, який активно здійснюється в молодшому шкільному віці, та становлення емоційної зрілості. В цьому віці діти активно вчать розуміти свої почуття та почуття інших людей, формується рефлексія, довільність та внутрішній план дій. Для цього вікового періоду притаманні підвищена емоційна сензитивність, високий рівень емпатії. В системі деструктивних психічних станів провідне місце посідають емоційні негативні стани, що обумовлено віковими особливостями розвитку психіки та поведінкового реагування. Базовим станом по відношенню до інших деструктивних станів є тривога, яка може трансформуватись у страх та депресію. Тому дуже важливою при перегляді мультфільму є емоційність героя, відповідність емоційних проявів його поведінки, висока конгруентність персонажів, відповідність характеру зовнішньому вигляду, адекватне реагування емоцій відповідно до сюжетних подій. Сам сюжет повинен бути сприятливим, без великої кількості агресивних подій, які викликають тривожність та агресивність дитини. Поведінковий компонент набуває своєї значущості, коли дитина копіює поведінку героїв, тому до її адекватності висуваються високі вимоги. Як негативний наслідок спостерігається демонстративність, гіперактивність, агресивні дії [1,3,5,11,14,15,18 та ін.].

За результатами нашого теоретичного та емпіричного дослідження мультиплікаційних засобів як чинника емоційного розвитку молодших школярів встановлено

наявність впливу мультиплікаційної продукції на емоційну сферу дітей. Актуальним є створення певних умов, завдяки яким цей вплив стає ефективним та сприятливим. Згідно з результатами формуючого експерименту, перегляд мультфільмів та створення власних сюжетів дітьми має терапевтичний та корекційно-розвивальний ефект. Тому важливим є створення та розробка корекційно-розвивальної програми «мультфільмотерапія».

Мультфільмотерапія є новим напрямом, який є різновидом кінотерапії – напряму психологічної допомоги, основою якого є певним чином відібрані мультфільми, які переглядають учасники, а потім обговорюють їх з ведучим, аналізують вчинки героїв, особливості сюжету, висловлюють власні думки, ідеї. При перегляді з'являється можливість узяти на озброєння нові поведінкові патерни в проблемній ситуації, зрозуміти позитивні моменти в складних обставинах. Також мультфільмотерапія є різновидом арт-терапії – терапії за допомогою творчості – напрямку психотерапії, який об'єднує низку специфічних методів, що використовують засоби мистецтва для поліпшення емоційного стану, психічного та соматичного здоров'я. Мультфільмотерапія як універсальний метод арт-терапії включає наступні компоненти: візуальний, аудіальний, танцювально-руховий, драматерапію, програвання сюжетів.

Ми розробили пілотажну програму «мультфільмотерапія» – програму емоційного розвитку дітей засобами мультиплікації. Програма складається з трьох етапів. Перший етап терапії полягає в перегляді учнів певних мультфільмів однієї з тематик, на цьому етапі працює ефект терапії на прикладі кінотерапії, ідея якої полягає в тому, що завдяки механізмам ідентифікації та проєкції, дитина разом з персонажами проживає такі ж актуальні для себе питання, які знаходять відклик у підсвідомості. Тобто сам процес перегляду мультфільму є терапевтичним. Другий етап базується на методах арт-терапії, тобто після обговорення з дітьми змісту мультфільму та актуальних для них питань, які виникли в ході перегляду, пропонується пограти в гру «художники-мультиплікатори», написати свій власний сюжет мультфільму, намалювати образи й відтворити все це у динамічній рольовій грі. Базовий принцип терапії полягає в тому, що в основу сюжету завжди закладається своє актуальне питання, яке вирішується в ході прописування сценарію-казки, арт-терапевтичного малювання та програвання з однолітками.

Результати дослідження свідчать, що після експерименту, через 10 занять, в експериментальних групах значно збільшився показник експресивності, саморегуляції, емпатії, вміння визначати емоційний стан інших людей, виражати та диференціювати емоції. При цьому значно зменшився показник агресії, тривожності, амбівалентності та інверсії емоцій. Діти, що мали низький рівень емоційної зрілості, підвищили його до середнього. Діти, що

мали середні показники, підвищили їх до високих. В той же час в контрольних групах ці показники залишилися незмінними.

В результаті проведеного теоретичного та емпіричного дослідження, а також створення програми мультфільмотерапії для корекції та розвитку емоційної сфери дітей виявлено, що мультиплікація надає різноманітні можливості для розвитку творчих здібностей, поєднує теоретичні та практичні заняття, результатом яких є реальний продукт самостійної творчої праці дітей. У процесі створення мультиплікаційного фільму у дітей розвиваються сенсомоторні якості, пов'язані з активними діями рук дитини, які забезпечують швидке та точне засвоєння технічних прийомів в різних видах діяльності, сприйняття пропорцій, особливостей об'ємної і площинної форми, характеру ліній, просторових відносин, кольору, ритму, руху. Творчі здібності, спрямовані на створення нового, формуються тільки на нестандартному матеріалі, коли неможливо є робота за існуючим шаблоном. Анімація – мистецтво, що порушує усі існуючі стереотипи зображення, руху, створення образів, межі яких співпадають тільки з межами уяви. Інтеграція різних видів образотворчого мистецтва полягає в тому, що малюнок, живопис, ліплення, дизайн та декоративно-прикладна творчість співіснують як рівні в мультиплікації. А сам процес створення містить різноманітні заняття, такі, як літературні, музичні, акторські, режисерські, операторські, які допомагають створювати образотворчі образи та вносять в них новий сенс. Окрім того, діти спрямовані на конкретний результат, тому всі їхні дії є осмисленими та цілеспрямованими. Це є сприятливим фактором для розвитку творчості. Підставою до відбору мультфільмів є гуманно-естетичний зміст, ясність зображення, задуму та композиції, яскравість, простота та доступність мови героїв. Наступні засоби художньої виразності кіно відповідають віковим можливостям сприйняття дітей та відображення їх у малюнках: різноманіття героїв, динаміка форм, складна композиція кадру, виразний колорит, багатство образотворчих технік. Особливу важливість має достатньо швидке отримання готового продукту – мультфільму. Власний малюнок, який здається дитині негарним, при появі його на екрані включеним в загальний контекст починає сприйматися дитиною зовсім по-іншому. Перегляд та обговорення мультфільму дає можливість дитині усвідомити себе автором.

Найважливішим терапевтичним ефектом при взаємодії з засобами мультиплікації є залучення дитини до подій улюбленого мультфільму, можливість впливати на хід подій, створення елементів мультфільму та кінцевого продукту у вигляді певного мультика. Тому мультфільмотерапія є дуже ефективним методом роботи й виконує різні функції: навчальну, розвивальну, корекційну, терапевтичну.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алімова Ю. А. Сказочные метафоры в работе детского психолога / Ю. А. Алімова. – СПб.: Речь, 2012. – 176 с.

2. Анимация как феномен культуры. Материалы первой всероссийской научно – практической конфе-

ренции 2005 года. Сост. Н.Г. Кривуля. – М.: ВГИК, 2006. – 230 с.

3. Асенин С. Мир мультфильма / С. Асенин. – М.: Искусство, 1986. – 289 с.

4. Бабиченко Д. Н. Искусство мультипликации / Д. Н. Бабиченко. – М.: Искусство, 1964. – 300 с.

5. Вовчик-Блакитна О. О. Сучасний дошкільник: особливості емоційного розвитку / О. О. Вовчик-Блакитна // Обдарована дитина, 2007. – № 4. – С. 23-28.

6. Волков А. А. Мультипликационный фильм / А. А. Волков. – М.: Знание, 1974. – 40 с.

7. Выготский Л. С. Психология искусства / Л. С. Выготский. – М.: Искусство, 1987. – 340 с.

8. Гамбург Е. А. Тайны рисованного мира / Е. А. Гамбург. – М.: Советский художник, 1966. – 120 с.

9. Гамбург Е., Пекарь В. Художники ожившего рисунка / Е. Гамбург, В. Пекарь. – М.: Искусство, 1984. – 74 с.

10. Гинзбург С. С. Искусство мультипликации вчера и сегодня / С. С. Гинзбург. – М.: Вопросы киноискусства, 1971. – 144 с.

11. Гинзбург С. С. Очерки теории кино / С. С. Гинзбург. – М.: Искусство, 1974. – 345 с.

12. Гинзбург С. С. Рисованный и кукольный фильм / С. С. Гинзбург. – М.: Искусство, 1957. – 136 с.

13. Иванов-Вано И. П. Мультипликация вчера и сегодня / И. П. Иванов-Вано. – М.: Искусство, 1974. – 240 с.

14. Копытин А. И. Теория и практика арт-терапии / А. И. Копытин. – СПб.: Иматон, 2002. – 320 с.

15. Кривуля Н. Лабиринты анимации / Н. Кривуля. – М.: Граль, 2002. – 460 с.

16. Крижанівський Б. Мистецтво мультиплікації / Б. Крижанівський. – К.: Искусство, 1981. – 117 с.

17. Обухова Л. Ф. Детская психология. Теория. Факты. Проблемы / Л. Ф. Обухова. – М.: Тривола, 1995. – 350 с.

18. Смирнова Е. О. Семинар по изучению роли мультфильмов в жизни современных детей / Е. О. Смирнова. – М.: Вопросы психологии. – №3, 2004. – 10 с.

19. Чебыкин А. Я. Эмоциональная регуляция учебно-познавательной деятельности: Монография / А. Я. Чебыкин // АН СССР, О-во психологов СССР. – Одесса, 1992. – 168 с.

20. Якобсон П. М. Психология художественного творчества / П. М. Якобсон. – М.: Знание, 1971. – 200 с.

21. Яновская М. Г. Эмоциональные аспекты нравственного воспитания / М. Г. Яновская. – М.: Просвещение, 1986. – 160 с.

22. Яновський М. І. Механізми психологічного впливу кінематографічного відеоряду на глядача. Дисертація. Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна / М. І. Яновський. – Х., 2005. – 290 с.

23. Mayer J. D., Salovey P. The intelligence of emotional intelligence / J. D. Mayer, P. Salovey // *Intelligence* – 1993. – Vol. 17 – P.443-442.

24. Winnicott D. W. The capacity to be alone / D. W. Winnicott // *The International Journal of Psychoanalysis*, 1958. – Vol. 39. – P. 416-420.

REFERENCES

1. Alimova, Yu. A. (2012). *Skazochnyye metafory v rabote detskogo psikhologa [Fairy tales metaphors in the children psychologist's work]*. St. Petersburg: Rech [in Russian].

2. Krivulya, N. G. (Eds.). (2006). *Animatsiya kak fenomen kultury [Animation as a culture phenomenon]. Materialy pervoy vserossiyskoy nauchno-prakticheskoy konferentsii 2005 goda – Proceedings of the First Russian Scientific-Practical Conference of 2005*. Moscow: VGIK [in Russian].

3. Asenin, S. (1986). *Mir multfilma [Animated cartoon world]*. Moscow: Iskusstvo [in Russian].

4. Babichenko, D. N. (1964). *Iskusstvo multiplikatsii [The art of animation]*. Moscow: Iskusstvo [in Russian].

5. Vovchik-Blakytina, O. O. (2007). *Suchasnyi doshkilnyk: osoblyvosti emotsiynoho rozvytku [Modern preschooler: the features of emotional development]*. *Obdarovana dytyna – A gifted child*, 4, 23-28 [in Ukrainian].

6. Volkov, A. A. (1974). *Multiplikatsionnyy film [Animated cartoon]*. Moscow: Znaniye [in Russian].

7. Vygotskiy, L. S. (1987). *Psikhologiya iskusstva [Psychology of art]*. Moscow: Iskusstvo [in Russian].

8. Gamburg, Ye. A. (1966). *Tayny risovannogo mira [Secrets of the drawn world]*. Moscow: Sovetskiy khudozhnik [in Russian].

9. Gamburg, Ye., Pekar, V. (1984). *Khudozhniki ozhivshogo risunka [Artists of alive drawing]*. Moscow: Iskusstvo [in Russian].

10. Ginzburg, S. S. (1971). *Iskusstvo multiplikatsii vchera i segodnya [Animation art yesterday and today]*. Moscow: Voprosy kinoiskusstva [in Russian].

11. Ginzburg, S. S. (1974). *Ocherki teorii kino [Essays on the film theory]*. Moscow: Iskusstvo [in Russian].

12. Ginzburg, S. S. (1957). *Risovannyi i kukolnyy film [Drawn and puppet cartoon]*. Moscow: Iskusstvo [in Russian].

13. Ivanov-Vano, I. P. (1974). *Multiplikatsiya vchera i segodnya [Animation yesterday and today]*. Moscow: [in Russian].

14. Kopytin, A. I. (2002). *Teoriya i praktika art-terapii [Theory and practice of art therapy]*. St. Petersburg: Imaton [in Russian].

15. Krivulya, N. (2002). *Labirinty animatsii [Animation labyrinths]*. Moscow: Gral [in Russian].

16. Kryzhanivskiy, B. (1981). *Mystetstvo multiplykatsii [Art of animation]*. Kyiv: Iskustvo [in Ukrainian].

17. Obukhova, L. F. (1995). *Detskaya psikhologiya. Teoriya. Fakty. Problemy [Child psychology. Theory. Facts. Problems]*. Moscow: Trivola [in Russian].

18. Smirnova, Ye. O. (2004). Seminar po izucheniyu roli multfilmov v zhizni sovremennykh detey [Seminar on studying the role of animation in modern children's lives]. Moscow: *Voprosy psikhologii – Psychological Issues*, 3 [in Russian].

19. Chebykin, A. Ya. (1992). *Emotsionalnaya regulyatsiya uchebno-poznavatelnoy deyatel'nosti: Monografiya [Emotional intervention in educational sphere: Monograph]*. Odessa [in Russian].

20. Yakobson, P. M. (1971). *Psikhologiya khudozhestvennogo tvorchestva [Psychology of artistic creation]*. Moscow: Znaniye [in Russian].

21. Yanovskaya, M. G. (1986). *Emotsionalnyye aspekty nraivstvennogo vospitaniya [Emotional aspects of*

moral upbringing]. Moscow: Prosveshcheniye [in Russian].

22. Yanovskiy, M. I. (2005). Mekhanizmy psykholohichnoho vplyvu kinematohrafichnoho videoriadu na hliadacha [Mechanisms of the cinematic footage psychological impact on the viewer]. *Candidate's thesis*. Kharkiv: Khark. nats. un-t im. V. N. Karazina [in Ukrainian].

23. Mayer, J. D., & Salovey, P. (1993). The intelligence of emotional intelligence. *Intelligence*, 17, 443-442 [in English].

24. Winnicott, D. W. (1958). The capacity to be alone. *The International Journal of Psychoanalysis*, 39, 416-420 [in English].

К. А. Душель

МУЛЬТФИЛЬМОТЕРАПИЯ КАК СРЕДСТВО КОРРЕКЦИИ И РАЗВИТИЯ ЭМОЦИОНАЛЬНОЙ СФЕРЫ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

В статье теоретически обусловлена важность изучения влияния мультипликации на личность ребенка. Отмечено, что мультипликация по своему психологическому значению играет важную роль в развитии личности ребенка. Представлено эмпирическое исследование психологического содержания мультипликационных средств как фактора эмоционального развития младших школьников. Проанализированы результаты эмпирического исследования. Обусловлена необходимость создания коррекционного метода работы с элементами мультипликации. Разработаны и описаны основы и принципы построенного психотерапевтического метода «мультифильмотерапия» для развития эмоциональной сферы младших школьников.

Ключевые слова: мультипликация, психологическое воздействие мультипликации, эмоции, эмоциональная регуляция, эмоциогенные факторы; аудиальная, визуальная, эмоционально-гностицизма функции эмоций; мультифильмотерапия.

К. А. Dyshel

PRIMARY SCHOOL CHILDREN'S EMOTIONAL SPHERE INTERVENTION AND DEVELOPMENT BY MEANS OF ANIMATED CARTOONS THERAPY

The article contains the information on animation cartoons that always attract children's attention and the problem of animation impact on children insufficient disclosure. Animation cartoons are a form of dynamic representation that displays processes changing over time. Children cartoons leave a notable footprint today on personalities and development of a child's emotional, cognitive and social development. According to our research this aspect of psychology is studied by professionals mostly indirectly. To specify the given above in our work we set a goal to explore the theoretical and methodological fundamentals of multiplication mechanisms influence on the emotional sphere of children. To achieve this goal we need to perform the following tasks. Firstly, we should analyze the psychological theories of influence on the development of the emotional sphere. Secondly, we should describe the psychological characteristics of animation cartoons that reflect the specificity of the emotiogenic impact. Thirdly, we should build the conceptual model of animation effect on the emotional sphere of children. In our research we present the animation cartoons, which psychological value plays an important role in the development of a child. We analysed the fundamental psychological theories in terms of the impact of emotions on the mental development of the individual. Also we presented the concept of emotional regulation in the cognitive training activity as a special methodology in our work. It is shown that the conceptual idea that is disclosed within the concept of emotional regulation can act as the basis for knowledge emotiogenic multiplier impact on the child's development. We gave out the inside motivational-willed and gnostic personality's features and outside emotiogenic effects, which are determined by conditions of animation. We see the prospects for further research in the theoretical and empirical study of animation tools as a factor influencing the emotional sphere of primary school children.

Keywords: animation, psychological impact of animation, emotions, emotional regulation, emotiogenic effects, auditory, visual, emotional-gnostic functions of emotions, animated cartoons therapy.

Подано до редакції 08.09.2014